

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК, АНАЛІЗ ТА АУДИТ

УДК 657.3

АНАЛІЗ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ЗА ДАНИМИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО БАЛАНСУ

ANALYSIS OF ENTERPRISE COMPETITIVENESS ACCORDING TO THE ACCOUNTING BALANCE SHEET

Бурденюк Т.Г.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри обліку та оподаткування,
Тернопільський національний економічний університет

Жукевич С.М.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри обліку та оподаткування,
Тернопільський національний економічний університет

Burdeniuk Taras

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Accounting and Taxation,
Ternopil National Economic University

Zhukevuch Svitlana

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Accounting and Taxation,
Ternopil National Economic University

Окреслено методичні та практичні проблеми аналізу конкурентоспроможності підприємства. Розкрито сутність та особливості конкурентоспроможності підприємства як об'єкту аналізу. Визначено сутність та класифікацію критеріїв конкурентоспроможності. Досліджено методичний апарат аналізу конкурентоспроможності підприємства та сформовано основні вимоги до оптимальної системи аналізу конкурентоспроможності підприємства за даними фінансової звітності. Обґрунтовано необхідність застосування комплексного рейтингового аналізу, як інструменту діагностики конкурентоспроможності підприємства за даними бухгалтерського балансу. Запропоновано алгоритм відбору показників рейтингового аналізу на основі коефіцієнтів кореляції Пірсона. Сформовано алгоритм рейтингового аналізу з використанням методу відстаней. Розкрито переваги методики рейтингового аналізу конкурентоспроможності підприємства за даними бухгалтерського балансу.

Ключові слова: аналіз, баланс, діагностика, критерій, конкурентоспроможність, метод, рейтинг.

Определены методические и практические проблемы анализа конкурентоспособности предприятия. Раскрыта сущность и особенности конкурентоспособности предприятия как объекта анализа. Определена сущность критериев конкурентоспособности. Исследован методический аппарат анализа конкурентоспособности предприятия и сформированы основные требования к оптимальной системе анализа конкурентоспособности предприятия по данным финансовой отчетности. Обоснована необходимость применения комплексного рейтингового анализа, как инструмента диагностики конкурентоспособности предприятия по данным бухгалтерского баланса. Предложен алгоритм отбора показателей рейтингового анализа на основе коэффициентов корреляции Пирсона. Сформирован алгоритм рейтингового анализа с использованием метода расстояний. Раскрыты преимущества методики рейтингового анализа конкурентоспособности предприятия по данным бухгалтерского баланса.

Ключевые слова: анализ, баланс, диагностика, критерий, конкурентоспособность, метод, рейтинг.

Modern dynamic external environment activates domestic enterprises to develop and implement mechanisms of effective competition and achieve sustainable benefits, which requires the implementation of long-term survival strategies and, if necessary, their correction or renewal. In the absence of a comprehensive methodology for analyzing the competitiveness of an enterprise, a number of important questions arise that need to be addressed. In order to achieve proper competitiveness of the enterprise, it takes a long time and considerable effort. The purpose of this article is to develop effective methods for analyzing the competitiveness of the enterprise, which necessitates the study of competitiveness, criteria and methods of its evaluation. The article describes the essence and peculiarities of the enterprise competitiveness as an object of analysis. The essence of competitiveness criteria is determined. The system of classification of competitiveness criteria is proposed. The article describes the methodical and practical problems of the analysis of the enterprise competitiveness. The methodical apparatus of the enterprise competitiveness analysis is investigated and the basic requirements to the optimal system of the enterprise competitiveness analysis according to the financial statements are formed. The authors substantiate the need to use a comprehensive rating analysis as a tool to diagnose the competitiveness of the company according to the balance sheet. The features of rating analysis and the possibility of its application for assessing the competitiveness of the enterprise are determined. The problems of rating analysis are outlined and ways to effectively solve them are suggested. The algorithm of selection of indicators of rating analysis on the basis of correlation coefficients is offered. The algorithm of rating analysis using distance method is formed in the article. The distance method is described and its advantages are disclosed. Advantages of methodology of rating analysis of enterprise competitiveness according to the balance sheet data are revealed.

Key words: analysis, balance, diagnostics, criterion, competitiveness, method, rating.

Постановка проблеми. У зв'язку з посиленням інтеграційних процесів перед вітчизняними підприємствами постає проблема конкурентоспроможності їх продукції на світовому ринку товарів і послуг. Сьогодні в Україні відсутня загальноприйнята методика аналізу конкурентоспроможності підприємств різних видів економічної діяльності. Для вирішення даної проблеми науковці та практики застосовують ряд різновекторних підходів, які розкривають ті чи інші аспекти конкурентоспроможності. Однак універсальна методика аналізу конкурентоспроможності, як одногалузевих так і різнопрофільних підприємств відсутня. Сучасні тенденції розвитку економічних відносин визначають необхідність розробки комплексного підходу до оцінки конкурентоспроможності на основі аналізу ефективності фінансово-господарської діяльності підприємств за даними їх публічної фінансової звітності. У національній економіці, на жаль, більшість рішень оперативного, тактичного і стратегічного характеру не завжди ухвалюються на основі складених і підтверджених балансів. Вони у поєднанні з іншими формами фінансової звітності є джерелом інформації, яке здатне забезпечити прозорість і ефективність взаємовідносин у сфері господарювання.

Аналіз досліджень і публікацій. Методологічні та методичні проблеми аналізу конкурентоспроможності підприємства неодноразово обговорювалися на науково-практичних конференціях, висвітлювалися в монографіях та дискутувалися на сторінках періодичних видань, як вченими-економістами так і практиками. До їх числа можна віднести праці А.Ю. Юданова, І. Ансоффа, М. Портера, Ж.-Ж. Ламбена, Г.Л. Азоева, В.Г. Герасимчука, Р.А. Фатхутдінова, та багатьох інших. При вагомій науковій та практичній значимості цих досліджень не всі

питання цієї багатогранної проблеми знайшли своє вирішення.

Невирішена частина проблеми. До невирішених проблем слід віднести невідповідність існуючих методичних підходів до аналізу конкурентоспроможності вимогам системності та комплексності, а також не вирішення проблеми використання повної та достовірної інформації для аналізу конкурентоспроможності підприємства (відсутність досвіду аналітичних досліджень на внутрішньому та зовнішньому ринках, недоступність інформації про діяльність конкурентів може призвести до некоректних висновків та прийняття необґрунтованих управлінських рішень).

Мета статті. Метою дослідження є обґрунтування методики аналізу конкурентоспроможності підприємства за даними бухгалтерського балансу підприємства.

Основні результати дослідження. Методична та прикладна складність аналізу конкурентоспроможності підприємства пов'язана з [1, с. 205]:

1) обґрунтуванням вибору системи критеріїв, показників та методів аналізу конкурентоспроможності підприємства (розроблення громіздких і важко інтерпретованих методів розрахунку конкурентоспроможності підприємства обмежує реальні можливості аналізу);

2) вибором базового об'єкта для порівняння (пошук інформації для визначення підприємства-лідера в галузі);

3) проблематичністю використання інформації для аналізу конкурентоспроможності підприємства.

При дослідженні методичних підходів до аналізу конкурентоспроможності підприємства стало очевидним, що нема єдиного трактування критерію. Це свідчить про недоліки у розробленні теорії, зокрема, у виявленні сут-

ності досліджуваного поняття. Сутність конкурентоспроможності формують її основні особливості як об'єкта аналізу: конкурентоспроможності підприємства притаманні певні методологічні ознаки, що характеризують її як наукову категорію, котрій властива синтетичність; конкурентоспроможність як синтетична категорія виникає внаслідок мультиплікативного поєднання робочих підсистем підприємства (трудових, матеріальних, фінансових й інших ресурсів) та їхніх окремих елементів (персоналу, товару, основних засобів, нематеріальних активів тощо); конкурентоспроможність підприємства є абсолютно конкретною і може бути достовірно оцінена лише з урахуванням межових умов, що виражаються в численних кількісних та якісних параметрах стану зовнішнього середовища; конкурентоспроможності властивий динамізм, і її варто розглядати лише в рамках певного часового інтервалу; конкурентоспроможність підприємства безпосередньо залежить від конкурентоспроможності продукції, і навпаки; підприємство може забезпечити стійку конкурентну позицію за наявності стратегічних цілей, що служать орієнтирами і задають загальний напрям розвитку підприємства. На підставі наведених особливостей пропонуємо визначити конкурентоспроможність підприємства як синтетичний показник, що відображає його домінування над конкурентами у певному інтервалі часу, за наявного рівня і характеру впливу факторів зовнішнього середовища, за параметрами ефективності фінансово-господарської діяльності й здатністю функціонувати та розвиватися відповідно до намічених стратегічних цілей [2].

Критерії конкурентоспроможності мають об'єктивно й адекватно відображати сутність досліджуваного явища. З наукової точки зору критерій – це властивість і якість конкурентоспроможності, ознака, що відображає найістотнішу її суть та є основним принципом оцінки. В економічній літературі домінують наукові позиції, прихильники яких розглядають критерії конкурентоспроможності паралельно з методами їх аналізу. Досліджений методичний апарат дає змогу чітко сформулювати основні вимоги до оптимальної системи аналізу конкурентоспроможності підприємства:

– банк даних вхідних показників формується на доступній інформації про діяльність підприємства: баланс (форма № 1), звіт про фінансові результати (форма № 2). За необхідності поглибленого аналізу використовують дані про структуру витрат (форма № 5-з), дані про середньоспискову чисельність працівників і фонд заробітної плати (форма № 1-т), звіт про наявність і рух основних засобів (форма № 11);

– можливість порівняння конкурентоспроможності підприємства у просторі (з конкурентами) та в часі (з конкурентоспроможністю кон-

курентів у минулих періодах, прогнозування конкурентоспроможності);

– поєднання в аналізі довготермінового періоду (стратегій підприємств) та короткотермінового періоду (операційна ефективність);

– зрозумілість та простота розрахунку показників і визначення конкурентоспроможності підприємства.

На нашу думку, окресленим вимогам найкраще відповідає методика порівняльного комплексного рейтингового аналізу. Порівняльний комплексний рейтинговий аналіз – це характеристика показників:

– отримана в результаті комплексного дослідження, тобто одночасного і збалансованого вивчення їх системи, що відображають усі (найвагоміші) аспекти фінансово-господарської діяльності;

– що містить узагальнені висновки про результати діяльності підприємств на основі виявлених якісних та кількісних відмінностей від бази порівняння (планових, нормативних, еталонних значень показників).

Комплексний рейтинговий аналіз конкурентоспроможності полягає у визначенні рангу досліджуваного об'єкта (підприємства, виду діяльності, центра відповідальності тощо) по всій сукупності аналітичних показників.

Рейтинг визначається на основі цілого ряду показників, що характеризують різні аспекти діяльності підприємства. В основі розрахунку підсумкового показника рейтингової оцінки лежить порівняння підприємств за кожним із вибраних аналітиком показників з „еталонним”, тобто таким, що має найкращі результати за всіма показниками. Таким чином, базою для отримання рейтингової оцінки підприємства є не суб'єктивні припущення експертів, а результати оцінки реальних об'єктів. Такий підхід відповідає практиці ринкової конкуренції, коли кожен самостійний товаровиробник намагається виглядати краще за всіма показниками діяльності, ніж конкурент.

Алгоритм комплексного рейтингового аналізу конкурентоспроможності підприємства може застосовуватись для порівняння підприємств на момент складання балансу або в динаміці. У першому випадку вихідні показники та, відповідно, рейтинг розраховуються за даними балансу і фінансової звітності на кінець періоду. В другому випадку вихідні показники розраховуються як темпи росту. Таким чином, отримують оцінку не лише стану підприємства на визначену дату, але й його зусиль та можливостей змінити цей стан. Така оцінка є достатньо точним і надійним вимірником конкурентоспроможності підприємств. Ще одним позитивним моментом даної методики є те, що вона розглядає підприємство як систему, у якій взаємодіють фінансові та виробничі ресурси.

Основною проблемою застосування комплексного рейтингового аналізу є обґрунтування

системи вихідних показників та визначення інтегрального, за допомогою якого можна однозначно оцінити ефективність фінансово-господарської діяльності досліджуваного об'єкту або розрахувати його місце у групі підприємств-конкурентів. Аналіз літературних джерел показав, що існує декілька підходів щодо вирішення зазначеної проблеми. Патріархи фінансового аналізу А.Д. Шеремет та Р.С. Сайфулін, пропонують проводити рейтинговий аналіз на основі чотирьох груп показників [3, с. 163]:

I група – показники оцінки прибутковості господарської діяльності;

II група – показники оцінки ефективності управління;

III група – показники оцінки ділової активності;

IV група – показники оцінки ліквідності та ринкової стійкості.

Варто зазначити, що всі подальші наукові пошуки в руслі рейтингового аналізу зводяться до інтерпретації методики А.Д. Шеремета та Р.С. Сайфуліна, шляхом вводу (виводу) в неї додаткових показників. Зокрема, К.В. Ізмайлова наводить перелік із 27 показників, які об'єднує у шість груп: показники оцінки майнового стану інвестованого об'єкта; показники оцінки фінансової стійкості; показники оцінки ліквідності активів інвестованого об'єкта; показники оцінки прибутковості інвестованого об'єкта; показники оцінки ділової активності інвестованого об'єкта; показники оцінки ринкової активності об'єкта [4].

Автор зазначає, що показників наведених у групах достатньо для визначення загального інтегрального показника фінансового стану підприємства. У разі потреби, кількість показників можна корегувати [4, 104]. Для розрахунку масиву показників пропонується використовувати стандартну програмну оболонку MS Excel [4, 101].

Інші науковці пропонують розраховувати інтегральний показник надійності, шляхом віднесення банком підприємства-позичальника до одного із п'яти класів, які характеризують його надійність в залежності від стану платоспроможності та фінансової стійкості [5]. Таким чином, автор для розрахунку інтегрального показника виділяє дві групи показників – платоспроможності та фінансової стійкості. Виникає питання чому проігноровані показники рентабельності, ділової та ринкової активності, а також майнового стану?

Модель конкурентоспроможності підприємства, що ґрунтується на залежності внутрішніх і зовнішніх критеріїв розкрита в праці І.У. Зулкарнаєва та Л.Р. Ільясової [6]. До зовнішніх критеріїв автори відносять частку ринку, що займає підприємство та її динаміку. Внутрішнім критерієм визнаються ресурси підприємства: основні засоби, фінансовий менеджмент, кадровий і виробничий менеджмент.

На нашу думку, внутрішній критерій конкурентоспроможності повинен бути описаний

ширшим колом показників. Викликає сумніви твердження науковців, що саме залишкова вартість основних засобів, рентабельність власного капіталу та продуктивність праці здійснюють найбільший вплив на ринкову частку підприємства.

К.В. Щиборщ для діагностики конкурентоспроможності підприємства вважає за доцільне використання десятифакторної моделі рейтингового аналізу структурованої в двох основних аспектах [7]. Перший аспект відображає довгострокову ефективність підприємства та визначається показниками рентабельності продукції; балансового прибутку на 1 грн. сукупних активів; балансового прибутку на 1 грн. власних засобів; балансового прибутку на 1 грн. оборотних засобів та ступенем зносу основних засобів. Другий аспект характеризує поточну фінансову стабільність та описується показниками ліквідності (абсолютна, швидка, загальна ліквідність), показником оборотності оборотного капіталу та часткою власних коштів у сукупних пасивах підприємства [7, 24-25].

Множина показників, які пропонуються для рейтингового аналізу конкурентоспроможності найбільш повно, на наш погляд, можуть бути досліджені застосовуючи кореляційний аналіз на основі коефіцієнтів кореляції Пірсона:

$$r_{xy} = \frac{\sum(x - \bar{x})(y - \bar{y})}{\sqrt{\sum(x - \bar{x})^2 \sum(y - \bar{y})^2}}, \quad (1)$$

де, x, y – величини між якими досліджується кореляційний зв'язок, $\bar{x}, \bar{y}$ – середні значення досліджуваних величин.

Коефіцієнт кореляції Пірсона (r_{xy}) являє собою міру лінійної залежності двох змінних та варіює в межах від -1,00 до +1,00. За допомогою коефіцієнта можна визначити ступінь та напрям зв'язку показників фінансово-господарської діяльності підприємства між собою, виходячи з того, що чим ближче коефіцієнт кореляції до своєї абсолютної значення до одиниці, тим тісніший зв'язок між показниками; додатне значення коефіцієнту свідчить про прямий зв'язок показників, а від'ємне – про зворотній. Вважається, що фактори дублюють один одного, якщо $r_{xy} \geq 0,7$. Результатом аналізу є матриця коефіцієнтів кореляції.

Теоретично мають бути відкинуті ті показники, що розраховуються за схожими формулами та котрі мають високий рівень зв'язку з іншими незалежними показниками і призводять до мультиколінеарності – ситуації, коли більше ніж два чинники лінійно пов'язані між собою. Пропонуємо наступний алгоритм:

1) оприділити початковий набір базових показників;

2) визначити групи показників із високою тісністю зв'язку між собою;

3) визначити показники, котрі розраховуються за схожими формулами;

4) із двох тісно пов'язаних показників залишити один, а також відкинути ті які фактично дублюють один одного через схожість у формулах розрахунку, залишити у групі відносно незалежні;

5) сформулювати систему вихідних показників.

Вищенаведений алгоритм дозволяє сформулювати аналітично обґрунтований набір вихідних показників, котрі можна безпосередньо використовувати для оцінки конкурентоспроможності підприємств методом комплексного рейтингового аналізу. Зміст методики полягає в розрахунку комплексного показника K_j , за значенням якого визначають місце кожного аналізованого об'єкта (підприємства) серед усієї сукупності досліджуваних об'єктів. При формуванні комплексного показника (K_j) можуть бути використані наступні методи [8, с. 146–148]:

1. Метод сум:

$$K_j = \sum_{i=1}^n (x_{ij}^{\text{факт}})(x_{ij}^{\text{базис}}), \quad (2)$$

де $x_{ij}^{\text{факт}}$, $x_{ij}^{\text{базис}}$ – відповідно фактичне і базисне значення і-о показника в j-й організації; $i = 1, 2, \dots, n$; $j = 1, 2, \dots, m$.

2. Метод суми місць:

$$K_j = \sum_{i=1}^n a_{ij} s_{ij}, \quad (3)$$

де a_{ij} – оцінюваний і-й показник j-о підприємства; s_{ij} – параметр, що визначає місце кожного підприємства серед інших за і-м показником.

3. Метод середньоарифметичної зваженої:

$$K_j = \frac{\sum_{i=1}^n a_{ij} m_{ij}}{\sum_{i=1}^n m_{ij}}, \quad (4)$$

де a_{ij} – оцінюваний і-й показник j-о підприємства; m_{ij} – параметр, що визначає місце, яке зайняло підприємство за результатами попереднього ранжування за і-м показником.

4. Метод геометричної середньої:

$$K_j = \sqrt[n]{\prod_{i=1}^n a_{ij}}, \quad (5)$$

де a_{ij} – оцінюваний і-й показник j-о підприємства; $i = 1, 2, \dots, n$; $j = 1, 2, \dots, m$.

5. Метод коефіцієнтів:

$$K_j = \prod_{i=1}^n a_{ij}, \quad (6)$$

де, a_{ij} – оцінюваний і-й показник j-о підприємства; $i = 1, 2, \dots, n$; $j = 1, 2, \dots, m$.

6. Метод відстаней:

$$K_j = \sqrt{\sum_{i=1}^n (1 - x_{ij})^2}, \quad (7)$$

де, x_{1j} , x_{2j} , ..., x_{nj} – стандартизовані показники j-о підприємства; $x_{ij} = \frac{a_{ij}}{\max a_{ij}}$; $\max a_{ij}$ – значення найкращого і-о показника; a_{ij} – оцінюваний і-й

показник j-о підприємства; $i = 1, 2, \dots, n$; $j = 1, 2, \dots, m$.

7. Бальний метод:

$$K_j = \sqrt{\sum_{i=1}^n Z_i (x_{ij})^2}, \quad (8)$$

де, x_{1j} , x_{2j} , ..., x_{nj} – стандартизовані показники

j-о підприємства; $x_{ij} = \frac{a_{ij}}{\max a_{ij}}$; $\max a_{ij}$ – значення

найкращого і-о показника; Z_i – коефіцієнт порівняльної значимості і-о показника.

Використовувати порівняльний комплексний рейтинговий аналіз, у чистому вигляді для оцінки конкурентоспроможності підприємств недоцільно. Тому пропонуємо використати детермінований комплексний аналіз, із розрахунком єдиного інтегрального показника методом відстаней (рис. 1).

Метод відстаней має ряд переваг:

1) до вхідних показників можна вводити різні фінансово-економічні показники: вартісні, кількісні, коефіцієнтні;

2) оснований на доступній інформації про діяльність підприємства: баланс (форма № 1), звіт про фінансові результати (форма № 2).

Покроковий алгоритм комплексного рейтингового аналізу конкурентоспроможності підприємств за ефективністю їх фінансово-господарської діяльності з використанням методу відстаней представлений на рис. 2. Наступним кроком комплексного рейтингового аналізу конкурентоспроможності підприємств є формування матриці стандартизованих показників по відношенню до відповідного еталонного показника за формулою:

$$x_{ij} = \frac{a_{ij}}{a_{ij}^{\text{еталон}}}, \quad (9)$$

де, x_{ij} – стандартизовані показники стану j-го підприємства;

a_{ij} – фактичне значення і-го показника;

$a_{ij}^{\text{еталон}}$ – найкраще (еталонне) значення із всієї сукупності вихідних значень і-го показника.

Стандартизовані показники використовуються для розрахунку рейтингу підприємств, для чого пропонується використати одну із наступних формул [1, 165]:

$$K_j = \sqrt{(1 - x_{1j})^2 + (1 - x_{2j})^2 + \dots + (1 - x_{nj})^2}, \quad (10)$$

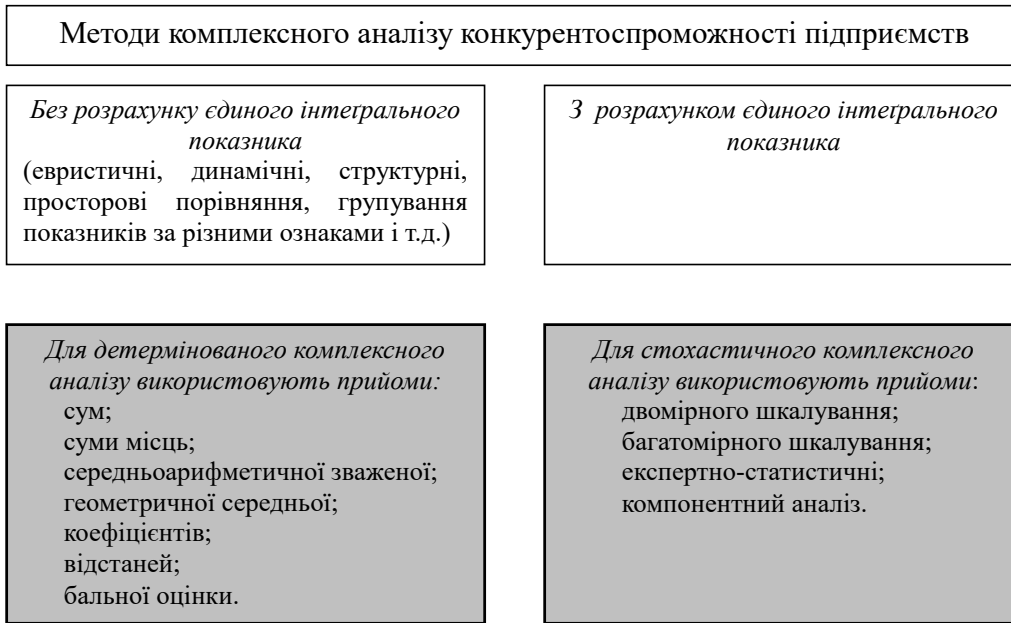
$$K_j = \sqrt{a_{1j}^2 + a_{2j}^2 + \dots + a_{nj}^2}, \quad (11)$$

$$K_j = \sqrt{k_1 a_{1j}^2 + k_2 a_{2j}^2 + \dots + k_n a_{nj}^2}, \quad (12)$$

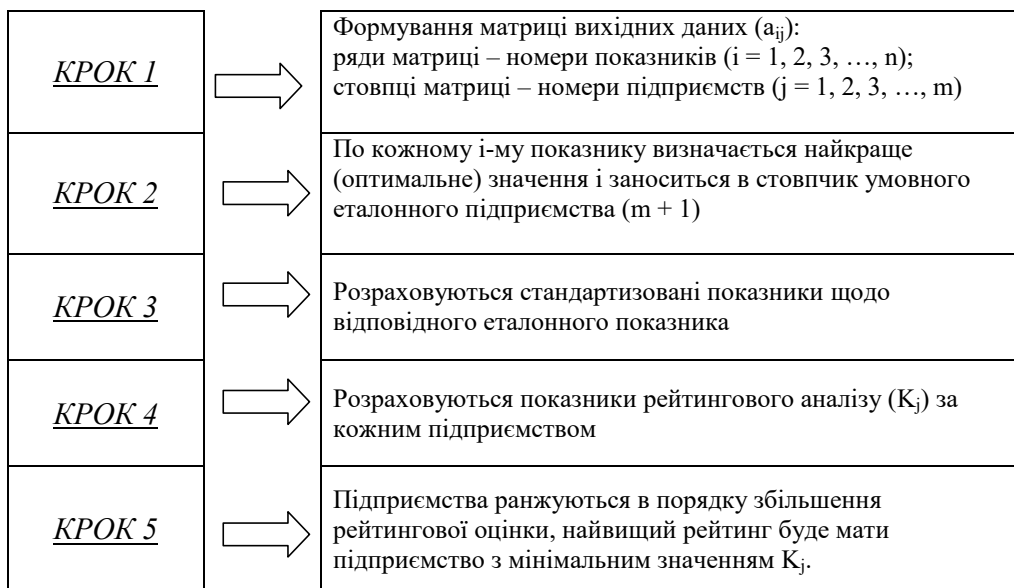
$$K_j = \sqrt{k_1 (1 - x_{1j})^2 + k_2 (1 - x_{2j})^2 + \dots + k_n (1 - x_{nj})^2}, \quad (13)$$

де, K_j – рейтингова оцінка для j-го підприємства;

x_{1j} , x_{2j} , ..., x_{nj} – стандартизовані показники j-го підприємства;

Рис. 1. Складові методів комплексного аналізу конкурентоспроможності підприємств [8, с. 142]

Рис. 2. Покроковий алгоритм комплексного рейтингового аналізу із використанням методу відстаней.

$a_{1j}, a_{2j}, \dots, a_{nj}$ – фактичні значення показників j -го підприємства;

$k_1, k_2, \dots, k_n$ – вагові коефіцієнти показників, розраховані експертним методом.

Перевагами пропонованої методики рейтингового аналізу конкурентоспроможності підприємств є:

1) застосування комплексного, багатовекторного підходу до аналізу фінансово-господарської діяльності як основного внутрішнього критерію конкурентоспроможності підприємства;

2) комплексний рейтинговий аналіз конкурентоспроможності підприємств здійснюється на основі даних їх публічної звітності;

3) порівняльний характер рейтингового аналізу дозволяє враховувати реальні досягнення конкурентів;

4) для рейтингового аналізу використовується гнучкий розрахунковий алгоритм, котрий реалізує можливості математичної моделі комплексного аналізу фінансово-господарської діяльності підприємств.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Бурденюк Т. Г. Особливості діагностики фінансово-майнового стану установ державного сектору економіки. *Економіка, підприємництво та бізнес-культура: трансформації в умовах розвитку інновацій*: матеріали міжнар. наук.-прак. конф., Херсон, 2015, С. 204-206.
2. Бурденюк Т. Г. Стратегічний аналіз конкурентоспроможності підприємств: автореф. дис ... кан. екон. наук: 08.00.09., Тернопіль, 2011, 20 с.
3. Шеремет А. Д., Сайфулін Р. С. Методика фінансового аналізу. М, 1995. 176 с.
4. Ізмайлова К. В. Фінансовий аналіз: Навчальний посібник. К, 2000. 152 с.
5. Методика інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємств та організацій. Держ. інформ. бюл. про приватизацію. 1998. № 7.
6. Зулкарнаєв І. У., Ільєсова Л. Р. Метод расчета интегральной конкурентоспособности промышленных, торговых и финансовых предприятий. *Маркетинг в России и за рубежом*. 2001. № 4. С. 17-27.
7. Щиборщ К. В. Сравнительный анализ конкурентоспособности и финансового состояния предприятий отрасли и/или региона. *Маркетинг в России и за рубежом*. 2000. № 5. С. 21-29.
8. Пласкова Н. С. Методология стратегического анализа результативности деятельности организации: монография. М. Креативная экономика, 2007. 256 с.

REFERENCES:

1. Burdeniuk T. G. (2015) Osoblyvosti diaghnostyky finansovo-majnovogho stanu ustanov derzhavnogho sektoru ekonomiky [Peculiarities of diagnostics of financial and property status of public sector institutions]. Proceedings of the *Ekonomika, pidpryemnyctvo ta biznes-kuljtura: transformaciji v umovakh rozvytku innovacij. (Ukraine. Kherson.)*. Kherson. pp. 204-206.
2. Burdeniuk T. G. (2011) *Strateghichnyj analiz konkurentospromozhnosti pidpryjemstv* [Strategic analysis of competitiveness of enterprises] (PhD Thesis), Ternopil: Ternopil National Economic University.
3. Sheremet A. D., Sajfulyn R. S. (1995) *Metodyka fynansovogho analiza* [Methodology of financial analysis]. Moscow. (in Russian)
4. Izmajlova K. V. (2000) *Finansovyj analiz* [Financial analysis]. Kiev. (in Ukrainian)
5. Metodyka integraljnoji ocinky investycijnoji pryvablyvosti pidpryjemstv ta orghanizacij [Methods of integral evaluation of investment attractiveness of enterprises and organizations] *State Privatization Newsletter*. no. 7. pp. 12.
6. Zulkarnaev Y. U., Yljasova L. R. (2001) Metod rascheta integralnoj konkurentospobnosty promishlennikh, torghovikh y fynansovikh predpryjatj [The method of calculating the integral competitiveness of industrial, commercial and financial enterprises]. *Marketing in Russia and abroad*. no. 4. pp. 17-27.
7. Shhyborshh K. V. (2000) Sravnyteljnij analiz konkurentospobnosty y fynansovogho sostojanyja predpryjatj otrasly y/ly reghyona [Comparative analysis of the competitiveness and financial condition of enterprises in the industry and / or region]. *Marketing in Russia and abroad*. no. 5. pp. 21-29.
8. Plaskova N. S. (2007) *Metodologhyja strateghicheskogho analiza rezuljtatyvnosti dejateljnosti orghanyzacyy* [The methodology of strategic analysis of the effectiveness of the organization]. Moscow. Creative Economy. (in Russian).